

15535

891 99

9-76

1910

Ա.

ՔԻՉ ՄԸ ԺՊԻՏ

Հաւամտոյ իրական ժանրավէպերու,
երեւելի անձանց, գրագիտներու,
արուեստագետներու, եւ իշխաններու
կեանքէն :

Սրամիտ պատասխաններ, պատրաս-
տարանութիւններ, յարմար խօսքեր,
գուարնալի միամտութիւններ :

ՊՍՏՐԱՍՏԵՏ

ՀԱՅԿ ԶՈՐՈՒՐԵԱՆ

2003

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՆՇԱՆ-ՊԱՊԻՆԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1910

ՅՈՒՆՈՒՍԻ

891.99

2-76

ԱՄՍԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ
Ա.

391.99

2-76

ՔԻՉ ՄԸ ԺՊԻՏ

Հաւաքածոյ իրական մանրավէպերու,
երեսի անձանց, գրագեաներու,
արուեստագեաներու, եւ իշխաններու
կեանքէն:

Մրամիս պատասխաններ, պատրաս-
տարանութիւններ, յարմար խօսքեր,
գուարեալի միամտութիւններ:

ՊՍՏՐՍՍԵՑ
ՀԱՅԿ ԶՈՐՈՒՐԵԱՆ

8745

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
ՆՇԱՆ-ՊԱՊԻԿՆԱՆ
Կ. ՊՈԼԻՍ
1910
ՅՈՒՆՈՒԱՐ

2941-574-2

03

ՔԻՉ ՄԸ ԺՊԻՏ

Ժպիսը ազնուական է, խնդար՝ գուե-
հիկ: Ժպիսը շունչ մըն է որ հոգիէն
կը բշխի, արշին մէջէն կ'անցնի եւ
կը փքքի օրբուններուն վրայ: Խնդարը
փայծաղին ցնցումն է: Ճճարիտ
espritն կը ժպտեցնէ, միտումներն են
որ խնդացնել կուտան:

Յ. Ա. Լ. Փ. Ի. Ա. Բ.

Հրասարակելով ներկայ գոյսրիկ պրակը որու պատրաս-
տութեան համար հարկ եղած է ինձ քրքրատել յիսունէ աւելի
գիրքեր, քերքեր, հանդեսներ, եւլն. վստահ գոհունակու-
րիւնը կ'ունենամ, առանց մեծամտութեան, քէ հազուագիւտ
ժամանց մըն է որ կը հայրապքեմ ընթերցողին, միեւնոյն ա-
սեմ առաջին քայլ մըն ալ առնելով հրասարակչական այն
գործին մէջ որու ձեռնարկած եմ, որոշելով հրասարակել յա-
ջորդաբար. ամսէ ամիս նմանօրինակ հաստիկներ, հանելուկ-
ներու, մեմախօսութիւններու, բուրբի խաղերու, jeux de
salonsներու, եւլն:

Ինչ աղէկ պիտի ըլլար, եթէ, մեր մէջ երգիծաբերքեր եւ
լուրջ քերքեր նոյն իսկ, պզտիկ մաս մը զեղչելով իրենց
կա՛րգ... մը յօդուածներէն. օրական՝ գէթ հաս մը հրասարակէին
այս սիրուն մանրավեպերուն նման պատմութիւններ, որոնց՝
այնքան ազնուացնող նուրբ հաւակին հետ, կարելի չէ ու-
րանալ նաեւ գրական ու պատմական արժէքը, մեծագոյն
մասամբ գրական ու պատմական անձանց կեանքի բեկորնե-
րէն քաղուած ըլլալուն համար:

Երև, 10 Դեկտեմբեր 1909

Հ. Չ.

10452-57

Ք Ի Չ Մ Ը Ժ Պ Ի Տ

Զ Օ Լ Ա Յ Ի Տ Ն Տ Ը Ր Ա Կ Ը

Ֆրանսական գրականութեան ամենէն աւելի ճանչցուած ղէմքերէն մին, էմիլ Զօլա, օրուան մէջ բազմաթիւ ժամեր կը վասնէր ստորին սրճարանները և վարնոց թաղերը պարտելով ամէն տեսակ անբարոյական մարդկանց, սճրագործներու, գողերու մարդասպաններու և շն. և շն. բարքերը ուսումնասիրելու, և այս առթիւ պղտիկ տեսարակ մըն ալ ունէր գրպանը, ուր բոլոր տեսածները մանրամասնօրէն գրի կ'առնէր, հարկ եղած պարագային վէպերու մէջ գործածելու համար զանոնք: Օր մը, երկու ձկնորսներու կռիւի մը ականատես ըլլալէ ետք երբ հազիւ հազ կրցած էր ինքզինքը անոնց շուրջը խոնուող ամբոխէն դուրս հանելով տուն նետել, մեծ յուզումով նըշմարեց թէ գրպանի թղթապանակը աներեւոյթ եղած էր, հարիւրական Ֆրանքնոց մէկ քանի արժէթուղթերու և նօթա-գրութեան տեսարակին հետ միասին:

Թշուա՞ն ճակատագիր, բացագանչեց ժեռմինալի հեղինակը ձեռքը յուսահատ ճակտին տանելով, թղթապանակս կամ մէջը գտնուած գրամը չէ որ կը մեղքնամ, այլ այն ուսումնասիրութեան պղտիկ տեսարակս որու այնքան սուղ ժամերս վասնած եմ: Ու օրերով Զօլայի երեսը չէր խնդար այս յոյժ ցաւալի կորստին համար: Վերջապէս օր մը սապէս նամակ մը եկաւ իրեն:

« Սիրելի վարպետ

« Գոհութեամբ նշմարեցինք—ես և արհեստակիցներս—թէ
« ձեր թանկագին ու գոհար ժամերը չէք զլանար երբէք մեզ

« նման ջնջին մարդոց բարքերուն ուսումնասիրութեան յատ-
 « կացնելու: Այն տետրակը սակայն որու մէջ մեր կեանքը
 « պարզել կարծած էք, շատ համառօտ ու անցողակի տեսու-
 « թիւն մըն է մեր առօրեայ սովորութիւններուն վրայ. ուստի
 « բարի յոյսն մէջ որ ձեզ նման մեծանուն հեղինակի մը օգ-
 « տակար պէտէ ըլլանք, ներքակ կը դրկենք մեր բովանդակ
 « ապրելակերպին մասին ազատ, ճիշդ և ընդարձակ նկարա-
 « գրութիւններ, ի փոխարէն աշխատութեան պահելով թղթա-
 « պանակնուդ մէջէն գտնուած 100ական ֆրանքոց հինգ
 « արժեթուղթերը, որոնցմով կը խոստանանք նաեւ ամիս մը
 « ամէն իրիկուն Ձեր պատուական կենաց պարպել մէյ մէկ
 « զաւարժ Մայիսի գինի... »

« Հաճեցէք լնդունիլ մեր խորին յարգանաց հաւատին .
 « Ձեռքի ճարպիկութեամբ ապրող անանուն ընկ. նախագահ
 « Քալիստաս Բիլի »

Ո Ս Կ Ե Վ Ի Բ ԵՒ Պ Ը

Ով որ Բարիզ Լուվրի թանգարանը այցելած է, տեսած է անշուշտ հոն յահճապահիէ պղտիկ պնակ մը որու ճիշդ մէջտեղը խոտրական ոսկեղբամ մը գծուած է հրաշալի վարպետութեամբ: Այդ անդուգական նկարը Ռաֆայէլ Սանձձիոյի գործն է ու անաւասիկ ինչ առթիւ արտադրուած:

Անգամ մը Ռաֆայէլ պանդոկ մը երթալով աղէկ մը ուստելէ վերջ կը տեսնէ թէ դրամապանակը տունը մուցած էր ու վրան ալ ուրիշ դրամ չկար ճաշեղինը վճարելու համար. ինչ ընէ: Նկարիչը զեղեցիկ գաղափար մը կը յղանայ, դրպանէն վրձին մը ու սուփ մը ներկ կը հանէ ու առջևի պնակներէն մէկուն մէջ, քանի մը վայրկեանի աշխատութեամբ տասը ֆրանքոց ոսկի մը կը դժէ ու կը մեկնի: Պանդոկապետը երբ վրայ հասնելով ձեռքովը ոսկին կը շօշափէ ու կը հասկնայ իրողութիւնը, իսկոյն հրաման կ'ընէ որ այդ անծանօթին ետեւէն վազեն ու բռնեն: Սակայն ուրիշ յաճախորդ մը որ հոն կը ճաշէր նոյն պահուն ու լաւ կը ճանչնար նկարչութեան թաղաւորին տաղանդը, կ'առաջարկէ եր-

կու իրական ոսկիի փոխարէն գնել այդ մէկ կեղծ ոսկին, ինչ որ անմիջապէս կ'ընդունուի:

Ռաֆայէլի մահուընէն տասը տարի վերջ այդ պնակը 40,000 ֆրանքի կը ծախուի Լուվրի թանգարանին:

Լ ՈՒՅ Կ Ի Ն

Օր մը, համեստ քաղաքացիի մը տուած հացկերոյթէն վերջ, Ժիլպէոի կոմսը — աղնուական ցեղէ — թեւը տուած էր զեղանի տիկնոջ մը որ մեկնելու ժամանակ նախասենեակին մէջ վերարկուն կորսնցուցած էր ու չէր կրնար գտնել:

Տիկնոջ ամուսինը անհամբերութենէն ինչ ըսելը չէր գիտեր. «Միշտ միեւնոյն բանը... օր մը կանոնաւորաբար ունեցածը կ'առաւարել չէր գիտեր իր կնիկը. ու այդ վերարկուն կորսուելը պատճառ պիտի ըլլար որ ժամուան մը կ'առքի դրամ պիտի վճարէին... այնքան ուշ պիտի մնային»:

Խեղճ տիկինը ամօթէն գոյն կ'առնէր կուտար, այնքան ծանր կ'ուզային իրեն այդ անհամբեր ամուսինն յանդիմանութիւնները, ու իր յուզումը պատճառ կ'ըլլար որ ալ աւելի անարդիւնք ըլլային փնտաւորումները: Ասկէ զատ նախասենեակին ալ այնքան մութ էր որ հազիւ ներկաները կրնային մէկզմէկ զանազանել:

— «Տիկինը աղէկ չտեսներ կոր» ըսաւ Ժիլպէոի կոմսը, այն պահուն, երբ կծծի ամուսինը կ'առքի արուելիք մէկ քանի դրամները հաշուի կ'առնէր: Ասոր վրայ անմիջապէս ձեռքը դրպանը խօթելով դրամապանակին մէջէն հարիւր ֆրանքի պանգոտմն մը հանեց ու զայն վառելով նեւեակը լուսաւորեց: Տիկինը վերարկուն գտաւ:

Այս քսանընից ոսկինոց լուցկին, իր նպատակին համար վառուած, շլացուց պարզամիտ քաղաքացուհին, ու անիկա սքանչելի կերպով վրէժը լուծած կարծեց իր ազան ամուսինէն: Նաեւ սանդուխէն վար իջած առեւնին, լուցկին բռնող ձեռքը վարձատրուեցաւ սեղմումովը յուզուած ու երախտագէտ թաթիկի մը որ կը դողար...

ԷՕՁԻՐԻՆ ԳԱՊԱՀԱԹՂՆՏԱՆ ՊԷՕՅԻՒԿ

(Սարգարացուսը յանցանքէն մեծ)

Թուրքերէն այս հանրածանօթ նախադասութիւնը որ մանաւանդ Պոլսոյ ժողովուրդին բերնին մէջ այնքան կը գործածուի, իր գոյութիւնը կը պարտի 1300ի թուականներուն, որ ժամանակի Սուլթանը օր մը իր պալատան առաջին խեղկատակը կանչելով. — Կ'ուզեմ, կ'ըսէ, անանկ յանցանք մը գործես, որու արդարացումը նոյն ինքն այդ յանցանքէն ալ աւելի մեծ յանցանք մը ըլլայ. եթէ երեք օրուան մէջ փախաքիս գոհացում չկարենաս տալ, գլուխդ պիտի առնուի:

Խեղճ հոպիտը վերջին ծայր յուսահատութեան մէջ ինկաւ, օրերը հետզհետէ արագարար կ'անցնէին, պայմանաժամը այնքան կարճ էր և սահմանուած պատիժը այնքան սոսկալի որ իր զլխուն մէջ գտնուած քիչ մը սրամտութիւնն ալ բոլորովին կորսուեցաւ գնաց: Ի՞նչ ընել, ինչ ընել... .

Վերջապէս երրորդ օրուան արշալոյսը ծագեցաւ, Սուլթանը սովորականին պէս առաւօտեան աղօթքը կատարելէ վերջ երբ վեր կ'ելլար սանդուխներէն ունկնդրութեան սրահը մտնելու համար, իսկոյն խեղկատակը զաղանի քայլերով անոր ետեւէն սլացաւ և ուժով մը ասղրին էն կակուղ մասէն ոլորեց:

— Ի՞նչ կ'ընես հող անիծեա՛լ, գոռաց վեհապետը, բարկութենէն կրակ կտրած, տեսնելով անոր այդ աստիճանի համարձակութիւնը:

— Ներեցէ՛ք, Տէր իմ, պատասխանեց միւսը քմծիծաղով մը, չէի գիտեր որ դուք էք, ես հանրմ Սուլթանը կարծեցի:

ՉԱՐԱՆԻ ԾԵՆՈՂԸ

Ամերիկացի պաշտօնեայ մը որ իր հայրենակիցներուն եղական գաղափարներէն բուռն կերպով վարակուած ըլլալ կը թուէր, իւրաքանչիւրը 1 շիլինկէն 500 հատ սիկառ կը գնէ ու կ'ապահովագրէ զանոնք հրդեհի դէմ ապահովագրա-

կան ընկերութեան մը: Սիկառները ծխել լմնցնելուն պէս 600 ֆրանք կը պահանջէ ընկերութենէն, քանի որ սիկառները... կրակէ այրած էին: Գործը դատարան կ'իյնայ ու դատարանը ծշտղին ի նպատտ վճիռ կուտայ. բայց ընկերութիւնը չուզեր ընաւ այսքան շուտ պարտուած տեսնել ինքզինքը, ու իր կարգին Ամերիկացին դատի քաշելով իբրև հրձիք կամ ապահովագրուած բան մը դիմամբ այրող կ'ամբաստանէ զայն ու դատարանը այս անգամ 101... օրուան բանտարկութեան կը դատապարտէ այս չափէն աւելի չարածճի ծխողը:

ԴԻՈՆԷՍԻՈՍ ՈՒ ՊԱՌՆԻ ԿԻՆԸ

Դիոնէսիոս՝ Սիրակուսայի անօրինակ բռնաւորը իր բոլոր հպատակներուն առելութեան առարկայ եղած էր, բոլորն ալ իր մեռնիլը կ'ուզէին: Միակ կին մը, չափազանց ծեր, ամէն օր աստուածներուն ողջակէզ կը մատուցանէր և կ'աղօթէր որ բռնաւորը չմեռնի: Դիոնէսիոս այս բանը իմանալով չափազանց զարմացաւ ու հրամայեց որ այդ կինը իրեն բերեն ու հարցուց անոր թէ ինչո՞ւ այդպէս կ'աղօթէր իր կենաց համար: Պառաւ կինը պատասխանեց. «Նրիտասարդութեանս «ատեն, մեր երկրին մէջ շատ անխիղճ բռնաւոր մը կար, «կ'աղօթէի աստուածներուն որ զմեզ անկէ ազատէ, ձայնս «լսեցին, բայց անկէ շատ աւելի անխիղճ բռնաւոր մը յաւ «ջորդ կարգուեցաւ, աղօթեցի որ ան ալ մեռնի, մեռաւ, «բայց դուն անոր յաջորդեցիր և դուն անկէ աւելի անխիղճ «ես, ուրեմն կ'աղօթեմ հիմա որ զքեզ պահպանեն, որովհե «տև շատ կը վախնամ որ քու յաջորդդ քենէ ալ աւելի «չար կ'ըլլայ»:

Դիոնէսիոս՝ պառաւին այս անկեղծ ու եզակի յայտարարութեան վրայ չկրցաւ ծիծաղը զսպել:

ՈՐ ԱՆՊԵՏԻ ԱՆՔԻՆ

Չորս անկուտի նկարիչներ ճաշարանի մը մէջ փառաւոր
կերպով փորերնին կշտացնելէ վերջ, կառսօնը վեր կը կան-
չեն ու գինին վրայ կը համաձայնին: — «Ես պիտը վճարեմ,
կ'ըսէ առաջին նկարիչը ձեռքը գրպանը տանելով: — Ձէ,
ես պիտի վճարեմ, կը պոռայ երկրորդը ք: Ինչն թէւէն
բռնելով: — Չ'ըլլար ճանրմ', ինծի միայն կ'իջնայ վճարել,
կ'աշխատէ անդին երրորդը: Չորրորդը կառսօնին կը գառ-
նայ: — «Բայարձակապէս կ'արգիլեմ քեզի ինէ գատ ուրիշ
մէկէ մը դրամ առնել, կը հասկնամ»: Ինչպէս ոչ մին կ'ուզէր
խօսքի տակ մնալ, կ'առաջարկուի լաթով մը կապել կառսօնին
աչքերը, ու անիկայ՝ ով որ ամենէն առաջ բռնէ, ճաշեզինը
վճարողը պիտի ըլլայ: Այս առաջարկութիւնը ի գագձ կը
դրուի: Մինչդեռ միամիտ կառսօնը, աչքերը գոց, սենեակին
մէջ կը խարխարէր, մեր չորս բարեկամները կծիկնին կը դնեն:
Յառաջ եկած արձուկէն պանդոկապետը վեր կը վազէ, կառ-
սօնը իսկոյն կը բռնէ զայն օձիկէն և ուժով մը սեղմնելով:
— Հա՛հ, հիմա՛յ գտայ իշթէ, կը պոռայ, դուն պիտի
վճարես ճաշեզինը:

ԼՈՒԱԿԱԿ ԱԿԱՂԵՄԻՆ ԻՆ ԵՄԻՆՆԵՐԻՆ ԵՆԵՄԵՆԵՆԵՆԵՐԻՆ

Ատեանօք Ամատամի մէջ նշանաւոր Ակաղեմի մը կար
որու առաջին կանոնը սապէս յշուած էր: Ակաղեմականները
օտս պիտի խորհին, քիչ պիտի գրեն ու կարելի եղածին չափ
նուազ պիտի խօսին: «Լուակայ Ակաղեմի» անունը արուած
էր անոր, ու չկար ամբողջ Պարսկաստանի մէջ ճշմարիտ
գիտուն մը որ հոն իբր աղամ ընդունուելի չցանկար:

Տոքթոս Չէպ, սքանչելի գրքի մը հեղինակ, իր գաւառին
խորէն կ'իմանայ թէ Լուակայ Ակաղեմին մէջ տեւ մը կայ
պարապ: Իսկոյն ճամբայ կ'ելլէ, Ամատամ կը հասնի ու
Ակաղեմականներուն անօրէնին ներկայանալով, սա պէս գառթ
մը կը ներկայացնէ «Տոքթոս Չէպ խոնարհաբար պարապ
սեղը կը խնդրէ»:

Մեղք որ արդէն այդ տեղը ուրիշի մը կողմէ բռնուած է

կղեր: Տնօրէնը կը արամի, ինչ ընել, չուզեր ալ աքթոս
Չէպի պէս կարեւոր անձնաւորութեան մը խնդրանքը մերժել,
սակայն ստիպեալ է, ու կերպ մը կը խորհի առանց խօսքի
ստիկայ հասկցնելու իրեն: Վերջապէս որոշումը կ'ուտայ.
գաւաթ մը կ'առնէ ու մինչեւ բերանը ջուր կը լեցնէ, այնպէս
որ ամենափոքր ուրիշ կաթիլ մը առնելու տեղ չմնար, յետոյ,
անիկայ Տոքթոս Չէպի կը ներկայացնէ, ըսել ուզելով թէ, այ-
սինքն այլեւս ուրիշի տեղ չկայ Ակաղեմին մէջ ու արդէն
լեւի լեցուն է ան: Տոքթոս Չէպ իսկոյն կը կռահէ այս նշա-
նացի մերժումը ու առանց բառ մը արտասանելու, գրպանէն
վարդի նուրբ թերթ մը կը հանէ և ջուրին վրայ կը դնէ,
կատարեալ զգոյշաւորութեամբ, զայն չթափելու համար.
ստով հասկցնել կ'ուզէր թէ մէկ ակաղեմական մը աւելի
բան մը չլլտի խանդարէր անոր լեցունութեան:

Ակաղեմականները որոնք ներկայ էին, զմայլած կը մնան
այս նարամիտ պատասխանին վրայ, ու ամէնքը միահամուռ
Տոքթոս Չէպի ընտրութիւնը կը խնդրեն այդ օրուն
համար միայն: օրէնքը զանց առնելով: Իսկոյն Ակաղեմին
ստմարները կը ներկայացուին ուր ամէն անդամ ինքզինքը
պիտի արձանագրէ ու անկէ վերջ պարտաւոր է երախտագի-
տութեան բառեր արտասանել. բայց Տոքթոս Չէպ, ճշմար-
տապէս անխօսուի ակաղեմական, իր երախտագիտութիւնը
ստ'պէս կը յայտնէ: Թուղթին եզերքը 100 մը կը գրէ, իր
նոր պաշտօնակիցներուն թիւը, յետոյ, անոր առջեւ խոնար-
հաբար զեռօ մը դնելով սակը կ'աւելցնէ. «Ասով ոչ աւելի
պիտի արժեն եւ ոչ պակաս» (Յ100): Նախազօնը, խելացի
Տոքթոսին կը պատասխանէ նոյնքան քաղաքավարութեամբ
որքան ուշիօրէն. փոխանակ զեռօ՛յ 1 կը դնէ 100ին առջեւ
ու սակը կ'աւելցնէ. «Ասով հարիւր անգամ աւելի պիտի ար-
ժեն» (4100):

ՎԵՐԵՆԵՆԵՎԵՆԵՆԵՆ ԱՆՔԻՆ

Տասներեքերորդ դարուն վերջերը, Սալվինօ Տէկլի Ար-
մաթթի ախոյի գիւտը բրաւ. այս մասին եզական միա-
մտութիւն մը կը պատմուի: Այն է թէ, Լուի Սիկօլի, այդ

ժամանակներու ամէնէն մեծ նկարիչը, Մանուկ Յիսուսի մկրտութեան պատկերը շինելով Յովհաննէս Աւետարանիչի քթին ակնոց դրած էր ենթադրելով թէ իր յառաջացած տարիքին բերմամբ կրնար անոնց պէտք ունեցած ըլլալ, առանց խորհելու թէ Յիսուս Քրիստոսի մկրտութիւնը ակնոցի գիւտէն մօտ չորս հարիւր տարի առաջ տեղի ունեցած էր:

Մ. ՊՐԻՆԻՒ ԶՈՒՆ

Ժողէֆ Քլէմըն՝ հազիւ 15 տարեկան կարերը Մեծն Յրէտերի գի պաշտպանութեամբ Գօլօնեայի արքեպիսկոպոսնորուն հովուական մասնին մատը անցուեցաւ: Բայց ինք, թագաւորական ցեղէ, և Պափիէոններուն տունէն դուքս՝ բնաւ կոչում չ'ունէր եկեղեցականութեան: Ամէն մարդ գիտէր արդէն անոր ինչքան աշխարհիկ բնաւորութիւն մը ունենալը, քանի որ ինք՝ նոյնիսկ իր աքտորալայրին մէջ, պալատականներով շրջապատուած, ամէն օր, տօներու, հանդէսներու և պարերեկոյթներու ետեւէ էր: 1809ի Մարտ ամսին վերջերը, լուր տարածուեցաւ բոլոր Վալանսիէնի մէջ թէ այս կղերականը այնքան անտարբեր եկեղեցական բաներու մասին, յաջորդ ամսոյն ճիշդ Վին հսկայ քարոզ մը պիտի խօսէր «Աւխարհիս Ունայնութեան» վրայ: «Vanitas vanitatum et omnia vanitas»!

Ապշութիւն մեծ ժողովուրդին որ չէր կրնար ըմբռնել թէ ինչ երկնային լոյս իջած ըլլալու էր այս աշխարհիկ եկեղեցականին վրայ, այսքան հրաշալի փոփոխութիւն մը յառաջ բերելու համար: Որոշեալ օրը հասնելուն, աներեւակայելի բազմութիւն մը խուժեց եկեղեցիէն ներս, ամէն ոք կը փափաքէր առաջինը ըլլալ, տեսնող այս նոր Ս. Պօղոսը, դարասկիզբի այս Ս. Օկիւսթէնը: Յանկարծ Քլէմըն սքանչելիօրէն զարդարուած երեւցաւ տաճարին դրան առջեւ, ձեղքեց ամբողջ, վէս քայլով մը յառաջացաւ, ծանր ծանր վեր ելաւ ամպիոնին աստիճաններէն, հազաց, թքաւ, և խորամանկ նայուածքով մը չորս կողմը նայելէ վերջ, հետեւեալ անակնկալ բառերը արտասանեց:

— Ապրիլի Զո՛ւկ...

Խոնարհութիւն մը ընելով վար իջաւ աստիճաններէն միեւնոյն ծանր քալուածքով սրով ելած էր, և անպատկառ քրքիչներով ձեղքելով ժողովուրդը որ տակաւին «թափած չէր իր ապշութենէն, հեռացաւ իր հետեւորդներովը:

ՏՕՆ ԺՈՒՍՆ

Կնամոյ ու հաճոյասէր զօրավարը Տօն Ժուան, անգամ մը պատերազմը երթալու համար իր սիրուհիէն հրաժեշտ առնելէ վերջ, հետեւեալ օրը գնաց զայն վերստին տեսնել.

— «Ի՛նչ պարոն, դուք հօ՞ս, բացազանչեց աղջիկը զարմացմամբ, զձեզ բանակին հետ մեկնած կը կարծէի:

— Ի՛նչ կ'ուզէք օրիորդ, պատասխանեց միւսը, փառքը սանձ տուած էր ձիուս, սէրը նորէն հանեց զայն...

Նոյնը՝ Հոլանտայի թագուհիին ուղղուած սիրահարական նամակը մը մէջ հետեւեալը կը գրէր:

«Երանի թէ տիկին բազուկներուս մէջ կղպուէիք դուք, յետոյ բանալին կտրուէր անմիջապէս...»

Մ. ՓՐԻՆԻՒ ԵՒ ՍԷՂԱՐ

Շատ մը գեղանի կրներէ ճանչցուած Կասկօնեացի երիտաւարդ մը պարահանդէսի մը մէջ թեւը տուած էր տիկնոջ մը որ վար իյնալով զինքն ալ միասին կը քաշէ.

— «Աղէկ, կ'երեւայ թէ ձեզի պէս անձերու հետ մարդս երէք ինքզինքը ապահով չկրնար զգալ, կ'ըսէ տիկինը, մաւրելու աստիճան խնդալով:

— Ի՛նչպէս չէ տիկին, կը պատասխանէ երիտասարդը: Գիտէք թէ Ափրիկէի մէջ Սէզար երբ վար ինկաւ ձիէն, ըսաւ. «Լաւ նշան է որ այս երկիրը իմ տակս ըլլայ. անոր տիրանամ պիտի ըսել է»: Եթէ կ'ուզէք դուք Ափրիկէ ըլլալ ես ալ Սէզար կ'ըլլամ...»

ՅԱՐԲԱՐ ԳԱՏԱՍԽԱՆՆ

Լուի ժԱ. օր մը Շարթրի եպիսկոպոս Միլլօ ա'րլլէրսը հանդպելով որ ոսկեզօծ սանձով ջորիի մը վրայ նստած կ'երթար, ըսաւ անոր :

— Հին ատենուան եպիսկոպոսները պարզ չուանով մը լծուած էշերու վրայ նստելով կը գոհանային .

— Ատիկայ ճիշդ է, Վեհափառ Տէր, պատասխանեց կըզերը, բայց ձեր ըսածը այն ժամանակներուն էր ուր թագաւորները հովիւ էին և հօտեր կ'արածէին .

Թագաւորը ծիծաղեցաւ ու ձայնը կտրեց :

ՌԱՆԱՍՏԵՂԻ ԵՎ ԵՐ ԵՍՂԱՐԱՐ

Հայ բանաստեղծ մը շատ հաւնելով ծաղարարի մը կարկանդակներուն անոնց վրայ ոտանաւոր մը շինեց :

Մինասին խանութն շատ փառժաներ կան
Նամն ալ պատուական, հոտն ալ պատուական, եւն .

Ու զայն ծաղարարին նուիրեց : Այս վերջինը իր երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար նոյն օրն իսկ շատ մը փառժաներ կը շինէ ու ոտանաւորը գրուած թուղթին վրայ փակցնելով բանաստեղծին կը նրամցնէ զանոնք :

— Ի՞նչ է աս, կը պօռայ անմահը բարեկացած, այս պէս կը պատուեն գրութիւնս .

— Ինչո՞ւ կը բարկանաս միւսի՛ւ, կը պատասխանէ մըւսը, դուն իմ փառժաներուս վրայ ոտանաւոր շինեցիր, ես ալ քու ոտանաւորիդ վրայ փառժա... ամէն մարդ իրեն զեհախարը ունի :

ՀԻՆԳԻ ՀԱՐՈՒՄԻ ՈՍԿԻ ՇԱՀԱՂՈՒ ՄԻՋՈՅԸ

Գրպանը ծակ երիտասարդ մը, անթուղթեան վերջին ատիճանին հասած՝ հոս հոն կը դեգերէր ստամոքսը գոհացնելու միջոց մը փնտաւելով, երբ իմացաւ թէ զիւղացի մը նոյն օրը իր աղջիկը կ'ամուսնացնէր հազար ոսկի դրամօժի-

տով . — Լա՛ւ, խորհեցաւ ինքնիրեն, զտայ ուղածս . ու ճաշէն քիչ մը առաջ վերոյիշեալ զիւղացիին ներկայանալով .

— Պարո՛ն, ըսաւ, ձեզի առաջարկութիւն մը ունիմ որ ճիշդ հինգ հարիւր ոսկիի շահ մը կը խոստանայ, կրնա՞ք արդեօք քիչ մը ատեն հետս առանձնանալ :

— Կը անսնէք որ հիմա ճաշ պիտի ընենք, պատասխանէց բարի գիւղացին քաղաքավարութեամբ, սակայն փնտս չունի, հաճեցէք ընկերանալ մեզի ու յետոյ պատրաստ եմ ձեր առաջարկը մտիկ ընել :

Ճիշդ ալ երիտասարդին ուղածը, առանց դժկամախոլութեան սեղան նստաւ : Երբ ճաշը լմնցաւ, գիւղացին զայն մեկուսի սենեակ մը առաջնորդելով բացատրութիւն խնդրեց :

— Պարո՛ն, ըսաւ երիտասարդը, այսօր ձեր աղջիկը կ'ամուսնացնէք հազար ոսկի դրամօժիտով, տուէք զայն ինձի, ես հինգ հարիւր ոսկիով պիտի գոհանամ, այսպէսով հինգ հարիւր ոսկիի շահ մը ըրած պիտի ըլլաք :

Գիւղացին այս շահը յարմար չը գատեց բնականաբար . . .

ՉԱՏՕՅԻՆ ՀԱՆԱՏԻԸ

Վանայ Մաշկակառակ գիւղացի Չատօն դեռ տասնը հինգ օր է որ եկած էր Պոլիս . իր հօրեղբօր, Յարօյն մօտ կը բնակէր : Օր մը Յարօն իր եղբօրորդւոյն հետ Եհնի-Գաբու երթալու համար երբ Լանկայէն կ'անցնէր, Չատօն տեսնելով Յունաց Այի-Եորի՛ կեկղեցիին փայտակերտ զանգակառուներ կ'ըսէ հօրեղբօրը թէ անա եկեղեցին հասած են .

Հօրեղբայրը . — Էդա մեր ժամը չի Ռուսերաց ժամն ի .

— Ա՛ վահ, Ռուսերաց ժամն ինչ ի, երթանք նայինք անգամ մը .

Ու կը մտնեն ներս :

Օտար տաճարի մը մէջ երբ Չատօն պատէն կախուած կը տեսնէ ճիշտ իր գիւղի Աստուածորդոյն խաչելութեան պատկերը, բուռնց մը կ'իջեցնէ իր գլխուն, և, աչքերը բարկութեան հուրէն խղորած .

— Հայ մեռնիմ քէ Բրիտոսս, եկեր ես Սթամպուլ, լուս հաւատքդ կերեր եշեր ես Ռո՛ւմ . . . կը պօռայ պատ-

կերն ի վեր, և դուրս ելլել կ'աճապարէ՝ ուխտադրելով թէ ինք, իր պանդխտութեան մէջ, նոյնիսկ Քրիստոսէն աւելի անխախտ պիտի կենայ... Քրիստոսի Հաւատքին վրայ:

ՉՅ.ՐՄԱՆԱԼԻ ՀԱՆՅԵՂՈՒՆ

Երկու գիւղացիներ պղտիկ տակառ մը գինի կը տանէին քաղաք ծախելու, Մեկնեղնէն առաջ սակայն որոշեցին որ բնաւ չխմեն տակառէն, մինչեւ որ խմածնուն դրամը չվճարեն: Մէկը վեց տամսոց ունէր գրպանը, իսկ միւսը ոչինչ, ատեն մը քաղեղէ վերջ, դրամը ունեցողը սաստիկ ծառաւնաւով, 60նոցը ցնծաց ու կուշտ մը խմեց տակառէն: Ժամանակ մըն ալ քաղեցին, ան ատեն 60նոցը առնողը ծառաւնաւով ինքն ալ ցնծաց ու կուշտ մը խմեց: Բայց սրչափ զարմացան երկուքն ալ, երբ քաղաք հասնելով տեսան թէ տակառը ամբողջ պարպուեր է և երկուքնին միասին նորէն միմիայն 60նոց մը ունէին:

ՆԵՐՈՒՆ ՆԵՐՈՒՄՆԵՐԸ

Անգլուհի մը մահուան անկողնին մէջ էր, զգայով վերջին վայրկեանին մօտենալը, ամուսինը իր քով կանչել տուաւ ու ըսաւ:

— Ամենամեծ գաղտնիք մը ունիմ քեզի հաշտողելիք, միայն այն ատեն պիտի համարձակիմ այս գաղտնիքը քեզի խոստովանել երբ առաջուց իմանամ թէ անոր ներում պիտի չնորհես:

Ամուսինը խոստացաւ: Այն ատեն անգլուհին մանրաւ մասնօրէն պատմեց ահուելի մեքենայութիւն մը զորս առողջ եղած ատեն պատրաստած էր, իրեն սիրելի եղող սնձի մը հետ որու անունն ալ տուաւ:

— Կը ներեմ քեզի, ըսաւ պաղութեամբ ամուսինը, բայց խոստացիր որ դուն ալ ինձի պիտի ներես, քեզի հանդէպ սուսեցած մէկ յանցանքս:

52-525

— Բոլոր սրտովս.
— Այն է թէ, ես գիտէի արդէն առաջուց քու բոլոր մեքենայութիւններդ ու այս պատճառաւ է որ քեզի գաղտնաբար թոյն խմցուցի որու հետեւանքով քիչ ետքը պիտի մեռնիս:

ՊԱՏՐԱՍՏԱՆԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Չկայ սրամիտ մարդ մը որ պատրաստաբանութիւն չունենայ, այս երկու գոհարները գուզընթաց կ'երթան իրարու հետ ու երբ առիթը ներկայանայ, չեն թերանար իրենց փայլը ցուցնել:

Վոժըլաս՝ Ակադեմիի Բառարանը շինելու կ'աշխատէր երբ Բիշըրիէօ կարտինալը անոր մեծագուժար նուէր մը տուաւ: Վոժըլաս եկաւ շնորհակալութիւն յայտնել:

— Յուսամ թէ, ըսաւ կարտինալը զինքը տեսնելով, ձեր բառարանին մէջ նուէր բառը չպիտի մոռնաք:

— Ոչ Ամենա պատիւ Տէ՛ր, պատասխանեց ակադեմականը ծիծաղելով, բայց երախտագիտութիւն բառը ալ աւելի քիչ պիտի մոռնամ:

Օր մը, մեծ հացկերոյթէ մը վերջ որու մըջոցին Ֆօնթընէլ մաքին բոլոր շնորհները դուրս թափած էր Տիկին Հելլէթիւսի դարպաս ընելու համար, անզգոյշութեամբ անոր առջեւէն կ'անցնէր առանց կանգ առնելու:

— Ի՞նչ է այս պարտն սիրահար, կ'ըսէ տիկինը քմծիծաղ, ի՞նչ հաւատ կ'ուզես որ ընծայեմ քու սիրայայտմութիւններուդ, ճիշդ առջեւէս կ'անցնիս առանց իսկ անդամ մը երեսս նայելու:

Ֆօնթընէլ կը հասկնայ ըրած սխալը բայց առանց յանցաւոր երեսոյթ մը առնելու կը դառնայ ու՝

— Տիկին, կ'ըսէ, եթէ երեսնիդ նայէի, չպիտի անցնէի:

ԼՈՒԻ ՓԱ. ՆԻ ԽՈՀԱՐԱՐԸ

Լուի ՓԱ. անգամ մը իր Բլէսիս-լէ-Թուռ դղեակին խնամոցը իջնելով 14-15 տարեկան տղայ մը տեսաւ որ չամփուր կը դարցնէր: Թաղաւորը այս տղուն դէմքին վրայ դմայլած հարցուց — «Ո՞ր տեղացի ես, ի՞նչ է անունդ, սրբան կը վաստկիս հոս...»

10752-57

Տղան պատասխանեց: — «Պէրլինցի եմ, անունս էթիէն է, արհեստս խոհարար ու այնքան կը վաստկիմ որքան թագաւորը .

— Ի՞նչ կը վաստկի հեռու թագաւորը հարցուց Լուի ԺԱ.

— Իր ծախսերը, ու ես իմիրներս, պատասխանեց էթիէն .

Այս պատասխանը հաւնուեցաւ վեհապետին կողմէ, հանեց խոհարարը խոհանոցէն, զայն իր սենեկապանը բրաւ ու առատօրէն վարձատրեց:

ԱՆԵՒՆՈՐԿԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Լուի ԺԱ., Ֆրանսայի վեհապետներուն ամէնէն խորամանկն ու խելացին, անուղղելի թերութիւն մը ունէր որ շատ անգամ իր իսկ զլուխը վաճանդի գնելու աստիճանին տարած էր զինքը: Լուի ԺԱ. վերջին ծայր աւելորդապաշտ էր: Շատ մը սուբբերու պատկերներ իր սենեակին պատէն կախուած էին, օրուան մէջ որոշեալ ժամերով Լուի ԺԱ. անոնց առջև ջերմհունդօրէն ծնրատրամ կ'աղօթէր բացազանչելով: «Sancte Huberte, sancte Juliane, sancte Martine, sancte Rosalia, sancte quotquot adestis, orate prome peccatore!»

Այս անուելի վեհապետը սրու առջև ամբողջ եւրոպա կը գողար, Կալէօթի Մարգիվայլէ կոչուած իտալացի աստղագէտ մը ունէր պալատան մէջ, ու երբէք ու է գործի մը չէր ձեռնարկէր առանց անոր միջոցաւ աստղերու երկնաբուլղիս գաղանթին զիմելու:

Անգամ մը, իր և իր գուղէն Պուրկիօնիսի դուքս, Շառլ լը Դէմէրէրն մըջև եղած հակառակութիւնը վերցնելու համար Լուի ԺԱ. խորհեցաւ խորամանկութեամբ ինքզինքը անոր բարեկամ ցոյց տալ, ու ասոր իբր ազայցոյց, առանց զինուորական հետեւորդի գուքսին այցելութեան երթալ իր իսկ պալատան մէջ ի Պուրկիինեօն: Կալէօթի անմիջապէս կանչուեցաւ, ու թագաւորը հրամայեց անոր կարգալ աստղերուն մէջ թէ Շառլ լը Դէմէրէր պիտի ընդունէ՞ր իր այցը իբր բարեկամական թէ չէ հօն հասնելուն պէս զինքը գերի պիտի բռնէր: Աստղագէտը երկար քննութիւններէ ու խորհրդաւոր հաշիւներէ ետք պատասխան կուտայ թէ կրնայ ամենայն սրտի հանգստութեամբ մեկնիլ, և թէ իր գուղէնը շատ սիրալիկ ընդունելութիւն մը պիտի ընէ իրեն: Այս վստահեցուցիչ

պատասխանին վրայ թագաւորը իսկոյն ճամբայ կ'ելլէ, մէկ քանի բարձրաստիճան պաշտօնատարներու և նոյն ինքն այդ աստղագէտին ընկերակցութեամբ: Պուրկիինեօն հասնելուն Շառլ լը Դէմէրէր իսկոյն բանտարկել կուտայ զայն ինչ ինչ պատճառներով:

Երեւակացիցէք թագաւորին զայրոյթը: Կալէօթի խաբած էր զինք: Բանտին մէջէն իր մօտ դանուող մէկ քանի հաւատարիմներէն կը ինզրէ որ Կալէօթին իսկոյն իրեն զրկեն, ու միեւնոյն ատեն ուրիշներու զաղանարար կը հրամայէ որ աստղագէտը իր քովէն մեկնած ատեն անմիջապէս զարնեն սպաննեն, եթէ ինք սա բառերը արտասանէ.

— «Գնա՛, արդարութեան երկիւն մը կայ մեր վրայ» իսկ եթէ «Երբայք խաղաղութեամբ» բռէ, թողուն որ անցնի: Ամէն ինչ որոշուած է, այսպէսով Լուի ԺԱ. գէթ իր վրէժը լուծած պիտի ըլլայ: Վերջապէս աստղագէտը կուգայ և իր չուրջիններուն պատրաստութիւններէն ու թագաւորին երեւոյթէն իսկոյն կը կուտէ իրեն սպառնացող վտանգը. պէտք էր ազատիլ անկէ: Կալէօթի ամէն ջանք կը թափէ թագաւորին հաւատացնելու համար թէ իր այս բանտարկութիւնը անցալակի բան մըն էր և թէ ապագային շատ աւելի մեծ փառքով պիտի իշխէր իր հպատակներուն վրայ: Լուի ԺԱ. չուզեր մտիկ ընել կը հակառակի, կը բարկանայ ու կը հրամայէ դուքս ելլել, արտասանելով մահացու նախադասութիւնը. «Գնա՛, արդարութեան երկիւն մը կայ մեր վրայ»: Աստղագէտը նորէն չը մեկնիլ, կը խօսի, կը ճառէ, իր գիտութեան անվրէպութիւնը մէջ կը բերէ, այնպէս որ Լուի ԺԱ. ճարահատ կը հարցնէ հեզնօրէն.

— Ի՛նչ, թէ որ այդպէս է, և քու ճշմարիտ հմտութիւնովդ կարող ես ամէն բան առաջուց գիտնալ, բռէ՛ ուրեմն ինձի թէ ե՞րբ պիտի գայ մահուանդ ժամը. կրնա՞ս զայն կանխաւ գուշակել:

Այո՛, կրնամ գուշակել, բայց ուրիշի մը կեանքին գուգահեռութեամբ:

— Այդ ի՞նչ բան է:

— Ո՛վ թագաւոր, կ'ըսէ այն ատեն Կալէօթի, ինչ որ

կրնամ վստահաբար ըսել իմ մահուանս վրայ, այն է թէ անիկա Ձեր վեհափառութեան մահուրնէն երեզ 24 ժամ առաջ տեղի պիտի ունենայ:

— Հէ՞, իրա՞ւ, կը բացազանչէ թագաւորը սարսափահար, կեցի՛ր, մի երթար, ստո՞յգ է ըսածդ, իրա՞ւ է ուրեմն թէ քու գիտութիւնդ իրական հիմերու վրայ կեցած է, ըսէ ինձի, գիտես որ միշտ սիրած եմ զքեզ, եւ այլն:

Ժամերով կը հարցուփորձէ զայն, կը շոյէ, կը շողքորդէ, ներում կը խնդրէ անկէ և զուրս ելլելուն, փոխանակ սղաննել տալու, ձեռքէն եկածը ի գործ կը դնէ որպէս զի կալէօթիի կեանքին վտանգ չհասնի, քանի որ իրն ալ անոր կապուած է: Այսպէսով, վարպետորդի ասաղագէտը ստոյգ մահուրնէ մը կ'ազատէ ինքզինքը ու Ֆրանսայի թագաւորներուն ամէնէն խելացիին ու ամէնէն վրէժխնդիրը տեղի կուտայ աւելորդապաշտութեան ազդեցութեան տակ:

ԱՆԳՎԻՌՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԻՆ ԶՈՒԹԱԿԱՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԸ

Երեւելի ջութակահար Սալամն, Անգլիոյ Գեորգ Գ. թագաւորին ջութակի դասեր կ'ուսար: Օր մը, ուզելով հասկցնել անոր իր յարատեւ ծուլութիւնն ու անյատաջգիմութիւնը, կերպ մը կը խորհի իր Օգոստոսափառ աշակերտը չը բարկացնելու համար ու կ'ըսէ.

— « Ջութակ զարնողները երեք կարգի կրնան բաժնուիլ: Առաջին կարգին կը պատկանին անոնք որ բնազարնել չեն գիտեր, երկրորդին՝ անոնք որ գէշ կը զարնեն, իսկ երրորդին՝ անոնք որ լաւ կը զարնեն: Ձեր վեհափառութիւնը մինչեւ երկրորդ կարգին բարձրացած է:

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ - ՄԻՆԹՆԱՐԱԿԱՆ

Լուի ԺԵ. նոր հիւանդութենէ ազէկցած ըլլալով, Տիկինն ալ վանթատուր դըսուէին, դատարարակուհի Ֆրանսայի գահաժառանգներուն, ուզեց նամակ մը գրել անոր իր առողջ-

ջութիւնը չսորձաւորելու համար: Հազիւ թէ գրիչը ձեռք առած էր, երբ անա իմացուցին իրեն թէ Տիկին Սիքսիէմ, ծանր հիւանդութեան մը հետեւանօք մեռած էր մօնթրըօի մէջ: Անհրաժեշտ ուրեմն չսորձաւորական նամակին մխիթարական նամակ մըն ալ աւելցնել: Տիկինն ալ վանթատուր շատ հանձարեղ կերպ մը գտաւ այս երկու նամակները իրար միացնելու ու գրեց.

« Տէ՛ր,

« Ձերդ վեհափառութեան բանկագին կեանք պահպանելով, Ասուծոյ Ֆրանսայի պարգեւած բարձր շնորհներէն « վերջ, ուրիշ բան պէտք չէր բայց երէ հրեշտակ մը որ երկինքէ երթալով շնորհակալութիւն յայտնէ: »

ՏԻՐԱՆ ՀՕՐ ԴԱՌՆԱԿ

Ալեքսանտր Տիւմա Հայր Մարտիրոս զանուած աստիճան Տօքթ. Ժիսթրալի կինը կը հրաւիրէ զինքը որ բան մը գրէ ալպօմին մէջ: Երեք Հրացանակիրներու համբաւաւոր հեղինակը ասանց վարանելու գրիչը ձեռք կ'առնէ ու կը սկսի գրել:

Երբ Մարտիրոս եկաւ Ժիսթրալ մեծ տօքթոր Դարմանել քաղքին հիւանդներն բուր հիւանդանոցներն խնայն փախուեցան

— Շա՛տ սիրուն, կը բացազանչէ, զմայլած Տիկին Ժիսթրալ, որ Տիւմայի ուսերուն վրայէն կը կարդար:

— Կեցէ՛ք, կ'ընդմիջէ վրայասանր, զեռ չլինցաւ, ու կ'աւելցնէ.

Գերեզմանոցներն սակայն աւելցան...

ՌՈՒՍՍՕՒ ՎՐԷԺԻ

Ռուսոս քնաւ սրամտութիւն չունէր, սակայ յարմար պատասխան մը միտքը կ'իյնար, երբ իր խօսակիցը արդէն մեկնած էր քովէն, մեծ գրագէտը երկչոտ էր քիչ մը, պատրաստաբանութիւն չկար իր մօտ:

Օր մը, անիկա Մառէշալ տը Լիւքսէնպուրկի տունը գացած էր այցելութեան, մեծ հաւաքոյթ կար, խօսակցութիւնը զուարթ էր, յանկարծ Մառէշալը, զբօսնելու համար, գնտասեղի սուր հարուած մը կը նեղէ Ռուսոսի հասցէին, ասիկայ կը բարկանայ, կը խռովուի ու պատասխան մը չկրնարով գտնել գլուխը կ'առնէ կ'երթայ: Հետեւեալ օրը ըստ իրեն վրէժի հանճարեղ գալափար մը կը յղանայ: Կ'ելլէ իր բարեկամին տունը կ'երթայ ու զինքը հոն չգտնելով զբանը վրայ երեք անգամ կը գրէ: « Խոզ, խոզ, խոզ »:

Վրէժը սակայն անկատար պիտի ըլլար եթէ չխոտոտովանէր թէ ինք է անոր հեղինակը: Կոյն իրբիւունն իսկ մեծ ներկայացուցում մը կար որու ամէն մարդ ներկայ պիտի գտնուէր: Առաջին միջնարարին երբ Ռուսոս անաւ Մառէշալին օթեակը բարեկամներով լեցուն իսկոյն հոն գնաց, գո՛՛՛ խայթացի տեղ խայթոց տարուն: Ներս մտնելով բարեւելէ վերջ, ամենուն ներկայութեան — Տէ՛ր Մառէշալ, ըսաւ սկսելու համար, այսօր ձեզի եկայ և . . .

— Ա՛՛՛ այս գիտեմ, ընդմիջեց Լիւքսէնպուրկ, եկեր զլիս հոն չգտնելով ձեր այցիտամը ցգեր էր . . .

Ընդհանուր քան քան մը բրթաւ ամբողջ օթեակին մէջ, վասնզի Մառէշալին բոլոր բարեկամները գիտէին Ռուսոսի ըրածը, միայն ինչձ գրագէտը չինչաց քնաւ ու գլուխը հակ գուրս ելաւ, այնքան ամօթահար որքան յաղթական էր ներս մտած ատենը:

ԻՍՐԱՍՏՈՒՆ ՕՐԻՆԱԿԸ

Կասկոնեացի գրագէտ մը կին մը ունէր շատ գեղեցիկ, որուն հետ երբէք համաձայնութիւն չէր կրնար գոյացնել, միշտ կռիւ ու ծեծկուռք տեղի կ'ունենար: Իր պաշտօնակիցները և բարեկամները ամէնքն ալ կը զարմանային թէ ի՞նչպէս կրնայ զժգո՛նիլ այդքան հրեշտակային գեղեցկութիւն ունեցող կնոջմէ մը: Օր մը Կասկոնեացին ըսաւ անոնց կօշիկները ցուցնելով:

— Բարեկամներ, կը տեսնե՞ք այս կօշիկներս որքան ձեւաւոր են արտաքուստ, նոր, մաքուր, փայլուն: Ամէնքդ ալ համոզուած էք թէ սքանչելի կօշիկներ են ասոնք այնպէս չէ՞, լա՛ւ, բայց ևս չիմա պիտի բսեմ ձեզի թէ երկու օրէն մէկ կողմ պիտի նետեմ անոնք սրով՛հետեւ անտելի կերպով ոտքերս կը սեղմնն կոր: Դուք չէք կրնար գիտնալ թէ անոնց ո՞ր մասը կը նեղէ կոր զիս ու կը խարուիք արտաքին երեւոյթնուն ինչպէս կը խարուիք կնոջս գեղեցկութենէն առանց հասկնալու թէ իր ներքին ո՞ր բնասորութիւնն է որ անտանելի կը զարձնէ կոր զայն ինծի:

ԱՆՇԱՍԵՄԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ուրիշ Կասկոնեացի գրագէտ մը սիրունի մը ունէր նուրբ ու գեղեցիկ զիմադձերով և որ սակայն վերջին ծայր շատախօս էր, օր մը հետեւեալ քրտեակը կը ձօնէ անոր:

Չափէ գուրս գո՛՛՛ կը թողուս զիս
Թէ որ ըսես ո՛վ նազեմիս
Ի՞նչպէս պղտիկ այդ բերնին մէջ
Այդքան երկար լեզու մ'ունիս:

ՈՒՂՂԱԳՐԱՆԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

Անգամ մը՝ — ասկէ բուսական տարի առաջ — ինդիբ ելաւ Բարիզի մէջ թէ Ֆրանսական Ակադեմիին անմահներուն մէջ կան այնպիսիներ որոնք ուզողագրութիւն ըսուած բանը

չեն գիտեր : Էթէնի կայսրուհին որուն հաւատալը չէր գար թէ ինչպէս ահադեմական մը սխալ կը գրէ , ինչքեց Բրօսէր Մէրիմէէ որ այդ առթիւ ուղղագրական քննութիւն մը բանայ : Այնպէս ալ եղաւ , ու քառասուն անմահներէն և ոչ մէկը յաջող վկայականի մը տիրացաւ : Ահաւասիկ այս առթիւ փոքր մանրավէպ մը :

Առաւ մը , Կաստոն Պուասիէ Ժպտուն դէմքով մը , Գոլէթ սր Ֆրանսի ու Ակադեմիի իր ընկերոջ՝ Ռընանի կ'երթայ : — Քեզի բան մը պիտի բռնեմ , կ'ըսէ նշանաւոր գիտնականին , բայց խօսք տուր որ չպիտի առնուիս :

— Ի՞նչ , կը պատասխանէ միւսը .

— Իմ ձեռագիրներս քուկիներէդ աւելի սուղ կը ծախուին , չեմ գիտեր ինչո՞ւ համար : Երէկ Տրուօ փողոցի վաճառատան մէջ երկու նամակներ ածուրդի դրուեցան , մէկը քենէ , միւսը ինէ , քուկինդ երեք Փրանքի բարձրացաւ մինչդեռ իմս՝ ՚ինգ Փրանքի :

— Գիտեմ կը յարէ Ռընան . կ'ուզե՞ս որ յայտնեմ պատճառը .

— Այո՛ , ինչո՞ւ չէ :

— Պատճառը այն է որ քու նամակիդ մէջ ուղղագրական շատ մը սխալներ կային : Քու ՚ինգ Փրանքի ծախուած գրութիւնդ հօս սեղանին վրայ է : Բարեկամներէս մէկուն աչքին զարնելով այն կեղծ մարգրիտները որոնցմով պճնած ես քու արձակդ , գնած ու ինծի բերած է : Չմոռնամ բնելու որ ինծի տուած ատենը սապէս ըստ . — «Այս նամակը Պ . Պուասիէին յանձնեցէք , ինէ բարև խօսելով ըսէք իրեն որ եթէ այսպիսի քերականական սխալներով գրութիւն մը հրատարակի վրայ ձեռքէ ձեռք պտտցուի Ակադեմիին պատիւ չբերեր» :

Ու նամակը իր դասընկերոջ երկարելով , Ռընան աւելցուց :

— Ա՛յ , եթէ դրամ չունենաս , կրնաս զայն նորէն Տրուօ վաճառարանը տանիլ . . .

Ու երկու անվանները ձեռքովէին երեսնին ծածկած՝ քրքշալիւր ինդացին :

ՇՆՈՐՀԻՆ ԱՆՉՐԵՒԻԸ ԵՒ ՀՈՎԱՆՈՅԸ

Ֆլէօրի կարտինալին պաշտօնավարութեան ատեն ամբողջ զօրագունդի մը վարձատրութիւններ չնորհուած էին , բայց ի մէրիկուղ անուամբ ասպետի մը որ նոյն զօրագունդին մէջ՝ տեղակալի աստիճան ունէր : Օր մը այս վերջինը կարտինալին առջեւ ներկայանալով . — « Չեմ գիտեր Ամենապատիւ տէ՛ր , ըսաւ , ի՞նչ ձախորդ հանդիպումով ես հովանոցին տակ կը գտնուէի այն պահուն երբ Ձեր Բարձրութիւնը բոլոր զօրագունդին վրայ չնորճքի անձրև կը տեղացնէր » :

Այս եղական ըսուածքը տէրութեան պաշտօնեային ծիծաղը չարժեց ու քիչ ժամանակ վերջը մէրիկուղ ասպետ իր խնդրած վարձատրութիւնը ստացաւ :

ՌԱՊԸՂԷՒ ՀՆԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ամիսէ մը ի վեր Ռապըլէ , Լիոնի մէջ պանդոկ մը կը բընակէր , կ'ուզէր նորէն Բարիզ վերադառնալ սակայն ճամբորդութեան համար դրամ չունէր , նոյն խոկ պանդոկապետին ահազին պարագ մը ունէր զորս չէր կրնար վճարել :

Այն առտուն որ իր հաշիւները մաքրելու ժամանակը եկած էր , գրագէտը ճշմարտապէս դժուարին կացութեան մը մէջ կը գտնուէր , ի՞նչ ընել գործին մէջէն ելլելու համար : Բաւական երկար խորհելէ վերջ ահա թէ ինչ վարպետութիւն բանեցուց անիկայ :

Երեք շիշ առնելով , միոյն վրայ գրեց . Թոյն քագաւորին համար , միւսին վրայ . Թոյն քագուհիին համար , ու երբորդին վրայ . Թոյն գահաժառանգին համար : Յետոյ անոնց մէջ տեսակ տեսակ անկարեւոր հեղուկներ լեցնելէ վերջ սենեակին մէջտեղի սեղանին վրայ գրաւ ու դուրս ելաւ , բնելով թէ կէս օրին պիտի գար :

Սպասուօրը վեր կ'ելլէ Ռապըլէի սենեակը յարգարելու համար բայց սենեկով այդ ահուկի՛ ! շիշերը վախէն լեղա-

պատառ իսկոյն կը վազէ պանդոկադեան իմաց տալ, որն որ անմիջապէս արդարութեան կ'իմացնէ ու ճիշդ կէս օրին Ռապըլէ կը ձերբակալուի Բարիզ տարուելով դատուելու համար թագաւորին առջեւ, միակ դատախազը այդքան հանդուգն ոճիւրի մը:

Արքայատանը! կ'երեւայ Ֆրանսուա Ա. ի առջեւ, որ զայն ճանչնալով կը հարցնէ այդ վարմունքին պատճառը:

— Վեհափառ Տէ՛ր, կը պատասխանէ Կարկանդուպի ու Բանդակիւնի համբաւաւոր հեղինակը, Լիճնի մէջ պանդոկադեանն ունեցած պարտքս վճարելու ու Բարիզ գալու համար զբամ չունէի, ուստի այս վարպետութիւնը բանեցուցի որ կարծեմ գէշ չյաջողեցաւ, որովհետեւ ահա՛ այս վայրկեհնիս Բարիզ կը գտնուիմ արդէն...

Այս սուր հնարամտութիւնը հաճելի թուեցաւ թագաւորին որ իբր պատիժ... զինքը նոյն օրը ճաշի վար դրաւ:

ՎԱՐՉԱՏՐՈՒՄԸ ՍՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆ

Երիտասարդ թեկնածու մը օր մը Գերմանիոյ Ֆրէտերիզ-կիւլլոմ Ա. թագաւորին ներկայացաւ պալատան մէջ փոքր պաշտօն մը խնդրելու համար.

- Ո՞ր տեղացի էք, հարցուց թագաւորը.
- Պերլինցի, տէ՛ր.
- Պերլինցի՞... գէշ բան, ես Պերլինցիները չեմ սիրեր, անպիտան մարդիկ են անոնք:

— Ատիկայ իրաւ է, պատասխանեց երիտասարդը պաշտօնունով, սակայն բացատրութիւններ կան որոնցմէ երկուքը գիտեմ.

- Երկուքը, սրմնք:
- Չեք Վեհափառութիւնը և ես...

Թագաւորը խնդաց այս սրամիտ պատասխանին վրայ ու երիտասարդին խնդրած պաշտօնը չնորհուեցաւ:

ԱՆՕՂՈՒՏ ԱՐԳԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսուա Ա. ի խեղկատակը, Թրիպուլէ, անգամ մը մահու սպառնալիք կրեց բարձրաստիճան պալատականէ մը զոր իր խեղկատակութիւններով նախատած էր. Թրիպուլէ եկաւ թագաւորին մօտ գանգատիլ օր ըսաւ. — «Բնա՛ւ մի վախնար, եթէ մէկը համարձակութիւնն ունենայ զքեզ սպաննելու, քառօրը ժամ մը վերջը կախել պիտի տամ անիկայ»:

— Ահ, Վեհափառ Տէ՛ր, պատասխանեց հուպիտը, չէի՞ք կրնար արդեօք քառօրը ժամ մը առաջ կախել տալ:

ԱՊԱՇԽԱՐԱՆՔ

Հայ քահանայ մը, Զատիկն գիւղացի մը խոստովանեցնելով, իբր սպաշխարանք կը հրամայէ որ ամիս մը աշուրի կենայ: Գիւղացին կ'ըսէ: «Տէր հայր, ամիսը շատ է, ութը օրէն աւելի անօթի կենալու խոստում չեմ կրնար տալ». ստքի կ'ելլէ ու կ'երթայ, յետոյ նորէն եւս դառնալով. «Տէր հայր, ութը օր եւս թող ըլլայ, կ'ուզէ՞ք»: — «Տգա՛ս, կը պատասխանէ քահանան, հոստեղը այդպէս չը սակարկուիր, չուկա՛ն ենք ու՛ր ենք». — «Է՛հ, շատ աղէկ, թող երկու օր եւս ըլլայ». և որովհետեւ քահանան չէր պատասխաներ գիւղացին կ'աւելցնէ. «Ինչ է նէ անք հայր, թող ամիս մը ըլլայ, բայց պայմանաւ որ մինչեւ յառաջիկայ փետրուարին սպասեմ, որովհետեւ անիկայ ամէնէն կարճ ամիսն է...»:

ԼՈՒԾՈՒՄԸ ՎՐԷԺԸ

Ամերիկացի պետական պաշտօնեայ մը, Սըր ձօն Քէնըն Ուելլս, խենդի պէս սիրահար էր... հանդիսափ, ու իր պարազոյ ժամերուն մեծագոյն մասը կ'անցընէր քնանալով:

Օր մը, ճաշէն վերջ, թիկնաթոսի մը մէջ մեղկօրէն մտաբաժ առնն, իր երէց աշխիւր ահուելի աղաղակներ արձակելով վրան կը վազէ ու կը պատմէ թէ ամուսինը հաստ գա-

ւազանով մը ծեծած էր դինքը անգթօրէն, և թէ իր հօրը միայն կ'իջնար ատանկ կոպտութեան մը վրէժը լուծել: Քէնըն Ուիլս դժկամակութեամբ աչքերը կը բանայ, բայց անկարելի կ'ըլլայ իրեն աշկիան պահանջը չգոհացնել: Պէտք էր պատիժ մը գտնել այդ անտախտանկատ ամուսինին համար: Ամենայն պաշարներու թեամբ Ամերիկացին ոտքի կ'ելլէ, ձեռքը կը բանայ ու աշկիան քթին բերնին առեկի ապտակ մը կ'իջեցնէ, ու մինչ այս վերջինը տակաւին ապշութենէն չբաժարած.

— Գնա՛ բռէ ամուսնոյդ որ, կ'աւելցնէ, եթէ անիկա իմ աղջիկս ծեծեց, ևս ալ... իր կինը ապտակեցի:

Հ Ա Մ Ո Վ, Ճ Ա Շ Մ Ը

Յրանսացի սրամիտ գրագէտ ու ծաղրանկարիչ Հանրի Մօնիէ որ Փօզեֆ Բիւսետի հռչակաւոր դիբլին ստեղծիչն ալ եղաւ, զուարճալի անեղոսներով լեցուն կեանք մը անցուցած է, միշտ ուրիշները խարելու և անտնցմով զուարճանալու արտակարգ սէր ու կարողութիւն ցուցնելով: Հարիւրներով կը համբուին այն խաղերն ու կատակները զորս իր ընկերներուն և բարեկամներուն խաղացած է ան և սրտնցմէ մէկ քանին քիչ մը կծու արդիւնքներ ալ տուած են — ոչ ի վնաս իրեն, բնական է: — Անաւասիկ ամէնէն զուարճալիներէն մին:

Օր մը Հանրի Մօնիէ իր բնակած թաղին շատ հեռու տան մը դռնապանին կը ներկայանայ ու կը հարցնէ:

- Հո՞ս է արգեսօք Պարոն Հանրի Մօնիէն:
- Ո՛չ պարոն, կը պատասխանէ դռնապանը խապտ ձայնով մը, հոս այդ անունով մարդ չկայ.
- Բայց կը սխալիք կոր, կը պատասխանէ անխուով կատակարանը, որովհետև Հանրի Մօնիէն ևս եմ...

Ու կը մեկնի կ'երթայ կոկորդալիք քրքիչներ արձակելով. Հետեւեալ օրը սակայն նորէն կ'ուզայ բոլորովին այլա-կերպուած ու անճանաչելի.

- Պ. Հանրի Մօնիէն հո՞ս է.
- Հոս ատանկ մարդ չկայ պարոն.
- Ի՞նչոյէս չկայ, այդ մարդը ևս եմ, և անաւասիկ ևս հո՞ս եմ.

Ու կը ձգէ կ'երթայ առաջուան նման: Ուրիշ օր մըն ալ, այս անգամ տարբեր կերպով ծպտուած, նորէն նոյն դռնապանին կը մօտենայ.

- Պ. Հանրի Մօնիէն հո՞ս է.
- Հոս չէ.
- Բայց կը սխալիք կոր, կը պատասխանէ չար կատակարանը. Հանրի Մօնիէն հո՞ս է, որովհետև ևս եմ...

— Հա՛ նորէն դուք, անգամ մըն ալ թէ որ դայու ըլլաք, կը յայտարարէ դռնապանը բարկութենէն կրակ կտրած, աւելին կոթովը պատասխանեմ պիտի ձեզի, կը հասկնա՞ք կոր.

Հանրի Մօնիէին ալ ուզածը այդ էր, խկոյն տուն կը վազէ և գրասեղանին առջև անցնելով տասնէ աւելի բարեկամներու սա տողերը կը գրէ ու կը գրէ զատ զատ:

« Սիրելի բարեկամ. տուն փոխեցի, հիմակուան բնակած տեղս է սա՛ փողոցը սա՛ տունը (ու իր խաբած դռնապանին փողոցին անուէն ու սան քիւր կը գրէ) այս իրիկուն եկե՛ք որ տօնեմ նոր բնակարանս բարեկամական նաշով մը, շատ մը գեղեցիկ կիճեր ալ նրաւիրած եմ»:

Իրիկունը, բարեկամներէն առաջինը կը ներկայանայ Հանրի Մօնիէի նոր՛ բնակարանին դռնապանին.

- Պ. Հանրի Մօնիէն հո՞ս է
- Նորէն դուք, քիչ մը սպասեցէք.

Ու անբաղդ նրաւիրեալը, իբր միակ պատասխան ու բարեկամական ճաշ... փառաւոր տիտոյ մը կ'ուտէ: Երկրորդ նրաւիրեալ մը, նոյն հարցումը և նոյն պատասխանը, երրորդ մը նմանապէս, ու այսպէս ամէնքն ալ: Մինչդեռ բուն Հանրի Մօնիէն, ստակալի կատակարանը, իր տանը մէջ նստած՝ անբաղդատելի հաճոյք մը կը զգար, մտածելով թէ շատ լաւ խաղ մը խաղացած էր իր բարեկամներուն:

ՌԱԶՄԱԿԵՆԸ

Մեախնայի մէջ ատենօք մարդ մը կար որ միեւնոյն ժաւմանակ հինգ կնոջ հետ ամուսնացած էր, ու այս պատճառով ձերբակալուելով արդարութեան կը յանձնուի: Հարցաքննութեանց պահուն դատաւորը կը հարցնէ անոր թէ ինչո՞ւ այդքան կնոջ հետ ամուսնացած էր: Ամբաստանեալը կը պատասխանէ. — « Որպէս զի հատ մը աղէկ գտնեմ »: — Բարեկամ, կը գոչէ դատաւորը կատակելով, նպատակդ շա՛տ լաւ է, կը գովեմ զայն, բայց ինչպէս որ այս աշխարհիս մէջ փնարուածդ գտնելու չպիտի յաջողիս երբէք, սէտք է հանդերձակ լին երթաս ու հոն հեազօտութիւնդ շարունակես:

Ու կը հրամայէ որ կախարան հանեն այդ մարդը:

Մ Ա Տ Ը

Տը ժողուս մարդիկը երկար ատենէ ի վեր սիրահարած էր Շարթրի դքսուհին որու մտերմական այցելութիւններ կուտար ամուսինէն գաղտնի: Գիշեր մը, դուքսին յանկարծական մէկ վերադարձին պատճառաւ, մարդիկը պարտաւորուեցաւ շտապաւ թողուլ իր սիրուհին ու խոյս առլ պարտէզին կողմէն:

Գքսուհին սարգիկը ամէն ատեն անհանդիստ շննելու համար. մարդիկը, պարտէզին ծայրը հաստատուած պղտիկ դբան մը զսպանակը գործածել սորված էր: Բայց աճապարհալ սքքան որ էր նոյն պահուն, չկրցաւ անմըջապէս հարկ եղած զպոչութիւնները ձեռք առնել և դուռը բոցուած ատեն, ձեռքին մատնեքէն մին իր անցքին մէջ բռնեց:

Որքան որ ցաւը ստատիկ էր, ոչինչ կը սեպուէր բազդատմամբ այն անողոք անձկութեան որու մէջ կը զանուէր մարդիկը: Անկարելի էր օգնութեան կանչել... դքսուհոյն պատիւը վտանգած պիտի բլլար: Ի՞նչ ընել ուրեմն: Պ. ար ժողուս խնդիրը պարզեց և իսկոյն որոշումը սուտաւ: «Յրը կապը չեն կրնար քակել, կը բրցնեն զայն» խորհեցաւ ինքնիրեն, ու անմըջապէս սուրը քաշելով ոսկրազօգէն կարեց բանտարկուած մնացած մատը:

Ենտհիւ այս զոհողութեան, մարդիկը կը կարծէր թէ կացութիւնը բարոյապէս փրկուած էր, բայց պարտիզպանը հասուին մէջը չէր առած, որ իր առաւօտեան շրջանը բրած ատեն նշմարեց և այս արիւնաթաթախ կտորը վերցուց:

— Աստուած իմ, գոչեց մարդուկը անարեկամ, ի՞նչ է այս, ի՞նչ կրնայ տեղի ունեցած բլլալ այս տան մէջ. կոխ մը անշուշտ գողերու և ոճրագործներու միջեւ, սրոնք չեն կրցած մէկզմէկու հետ համաձայնիլ:

Ու անմըջապէս վազեց, ապացոյցի կտորը ձեռքը, եղելութիւնը իր սիրոջ Շարթրի դուքսին պատմել:

Վարդագոյն եղունգով այս ձերմակ մատը տեսածին պէս դուքսը հասկցաւ որ ոչ իր ինչքին և ոչ իր կեանքին վրայ է խնդիրը, բայց պարտիզպանին չմատնելու համար, անոր կարծիքը ընդունեց, չափազանց զարհուրիլ ձեւացուց ու զինքը վեհանձնօրէն վարձատրելէն վերջը հեռացուց պատուիրելով որ այդ մասին կատարեալ լուսութիւն պահէ: Գուքսը ամէն ինչ կուսած էր:

Ինչ ժամանակ վերջ յեղափոխութիւնը պայթեցաւ Ֆրանսայի մէջ, դուքսը և դքսուհին գաղթեցին ու որոշեցին մէկզմէկէ բաժնուիլ: Մ. ար ժողուս որ միշտ բարեկամ մնացած էր իրենց, դքսուհին հետ ամուսնացաւ:

Յետոյ եկաւ Վերանորոգումը: Մարքիկը կը փափաքէր Լուի ԺԳ. ի ներկայանալ, և դիպուածը անանկ բերած էր որ նոյնիսկ այդ ներկայացման օրը Շարթրի դուքսը Նոյին Վեհափառութեան քովը կը գանուէր, որով ներկայացման պաշտօնը իրեն կ'իյնար: Ահաւասիկ թէ ինչ կերպով անիկայ կատարեց զայն:

— Վեհափառ Տէ՛ր, ըստ, կը ներկայացնեմ թագաւորին կնոջս ամուսինը...

Լուի ԺԳ. հակառակ իր քիչ կատակասէր բնուորութեան, չկրցաւ ծիծաղը զսպել ու բոլոր ներկաներն ալ նոյնը բրին: Սօսքը մեծ ընդունելութիւն գտաւ և իրիկուտան, ամէն սք կը կրկնէր զայն:

110 M 3

Ն Ե Ր Ր Ո Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ե Ը

Հայ ծանօթ անձնաւորութիւն մը անգամ մը գործի համար նաւակով կամուրջէն Սկիւտար անցած ատեն նաւավարը որ Հրեայ էր ճամբան կ'ըսէ անոր ծաղրելով .

— Ճանճճ, աս ի՞նչ զարմանալի կրօնք ունիք դուք . Հայր Աստուած կ'ըսէք, Որդին Աստուած, Հոգին Սուրբ Աստուած ու այս երեքին հաւատարով մէկ Աստուած կը պաշտէք նորէն, ի՞նչպէս կ'ըլլայ ասիկայ :

— Կ'ուզե՞ս գիտնալ կը յարէ իսկոյն Հայը որ միամիտ մէկը չէր . ու ձեռքը ցուցնելով կը հարցնէ — « Ասոր ի՞նչ կ'ըսեն :

- Ձեռք կը պատասխանէ նաւավարը :
- Ասճճ, կը հարցնէ Հայը բազումը ցուցնելով :
- Բազումի :
- Ասճճ :
- Ուս :

Հոս Հայը ստակալի ապասկ մը կ'իջեցնէ Հրեային բերնին .

— Ու այս ալ կ'աւելցնէ այս երեքին երան միակ զօրութիւնն է : Հայր Աստուած ունինք մենք, Որդի Աստուած ունինք, Հոգին Սուրբ Աստուած ունինք սակայն մէկ Աստուած մը միայն կը պաշտենք, ու այդ Աստուածը միւս երեքին միացումն ու ամբողջութիւնն է :

Հրեան բացատրութիւնը բաւական համարեց ու մշտնջե Սկիւտար ուրիշ սեւ է առարկութիւն չըրաւ . Գրիտանէական կրօնքին վրայ :

սիկա
ու միւս

